

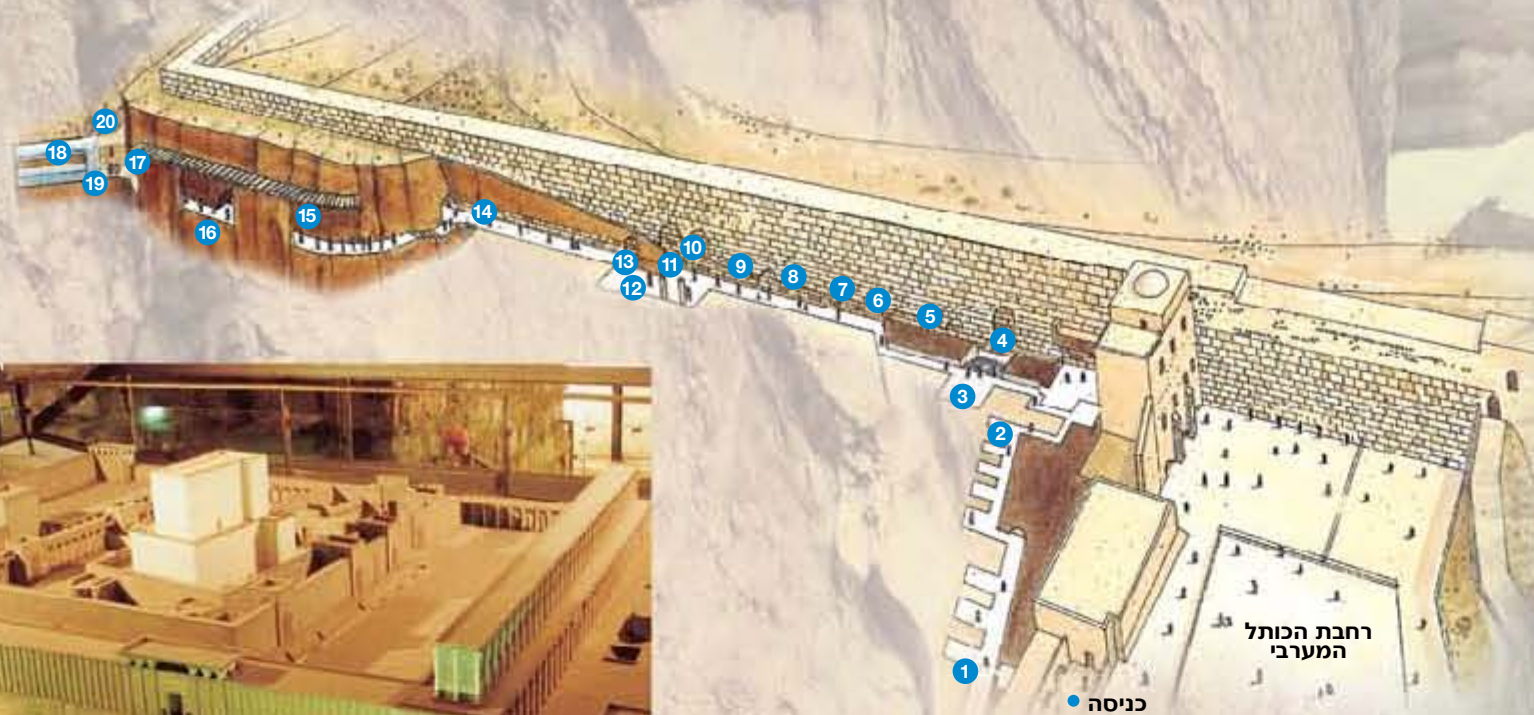
לגעת במהותם של הדברים

כל שווים אל מול הכותל המערבי.לידו מרגיש כל יהודי ביהדותו,לעיתים בפעם הראשונה ובלי לדעת למה ומדוע. זאת חוויה ראשונית, עמוקה ומסתורית. לגעת באבנים הגדולות של הכותל העתיק והזקוף ולהתחבר לעם, למורשת ולמהותם של הדברים. הכל ברור יותר ליד הכותל המערבי, נכון ובמימד המדויק והאמיתי. שהרי זהו המקום שמתאחדים בו המספד והשמחה היאוש והתקוה.

מול הכותל המערבי מתבהרות ומתחדדות נקודות התצפית וזויות הראיה ומתגמדים העניינים השוליים באמת.

אבניו הצופות אל מעבר למקום ולזמן כבר ראו את הכל. נשמו מלחמה ושלוש פורענות ותקומה. גם הזמן לא עמד מעולם מלכת ליד הכותל. אדרבה הוא זורם בזרימה מתמדת מעבר להווה ואל העתיד.

הכל נרשם ונאגר בהן באבנים הללו. כל מה שספגו וליקטו במרוצת הדורות מתפילת המתרפקים עליהם ומכיסופי העורגים לקראתם ממרחקים. וכל הרוצה לקרוא בהם, להבין ולהרגיש יבוא, לירושלים אל הכותל המערבי.

מנהרות הכותל המערבי

"עומדות היו רגלינו בשעריך ירושלים" (תהילים קכ"ב:ב)

מאז שחרב בית מקדשנו לא היתה יכולת לעלות להר הבית להראות לפני ה'. אט אט הפך "הכותל המערבי" לסמל לקדמוניותו של עם ישראל ומוקד לכמיהתו לתפארת עברו. מאות בשנים כיסה קלון החורבן את רוב ארכו של הכותל ואותות ההרס בלטו על גבי אבניו הגלויים. בשנת תשכ"ז (1967) סמוך לשחרור ירושלים, החלו ביזמת המשרד לענייני דתות, פעולות לניקוי הכותל המערבי ולחשיפתו לכל ארכו. פעולות אלו לא היו רק פרי מגמה מדעית ללמוד על ימים עברו. מכוש החופרים הפך כלי לגלות את שרידי ערגתו של העם. כלי המאפשר למשש בידים את נשוא כמיהתו.

לאחר עבודת כפיים מפרכת אשר במהלכה הוצאו אלפי מטרים מעוקבים

של עפר ופסולת, התגלתה מערכת תת קרקעית בנויה לתלפיות, שרשרת רצופה של הסטוריה באבן מימי החשמונאים ועד ימינו. בחפירות נחשף הכותל המערבי במלוא הדרו ולמלוא ארכו - 488 מטרים. אתו נחשפו

קטע רחוב מתקופת בית שני, תעלת מים חשמונאית, חדרים, אולמות ציבור וממצאים ארכיאולוגים. האתר על ממצאיו היוו אבן שואבת החושפת לכולנו את הקשר העמוק שאנו חשים לירושלים. פעולות

החשיפה מגלות אבנים, מגלות שורשים. כאן נאמר לאברהם אבינו "אל תשלח ידך אל הנער", פה, למרגלות ההר, יכול היה המהלך לשמוע את שירת הלווים ואת נגינתם. זכרם של דוד ושלמה, עזרא ונחמיה, החשמונאים, מלכים, נביאים, נשיאים ותנאים עולה מנדבכי האבנים. למרגלות הכותל המערבי, יותר מבכל מקום אחר, מתחברים זכרונות העבר של העם היהודי עם תקוות העתיד שלו.

1 "מעבר הסתרים"
כניסה למעבר מקומר שנבנה כדי לשמש בסיס להרחבת רחוב השלשל שמעל.

2 אולם חשמונאים
אולם מתקופת בית שני, הנמצא בקצהו המזרחי של "מעבר הסתרים". אבני הגזית באולם מסותתות בסיתות הרודיאני טיפוס.

3 האולם הגדול
מבנה תת קרקעי העשוי מארבעה אולמות מקומרים, שנבנה בתקופה האיובית או הממלוכית (המאה השלוש עשרה או הארבע עשרה) כתמיכה למערכת המבנים שמעליו. באולם מוצג דגם של בית שני (בנין הורדוס).

4 קטע מהכותל המערבי
בקטע הכותל המערבי שלפנינו ניתן להבחין בשינויים שחלו במהלך הדורות במבנה הכותל. הנדבכים התחתונים הם נדבכים מקוריים מימי הבית השני שנשתמרו בצורה מפליאה. הנדבך שמעליהם מכונה "נדבך רבא", הוא מגיע לגובה 3.5 מטרים ונועד במשקלו הרב לייצב את הנדבכים שמתחתיו. אבני "הנדבך רבא" גדולות ביותר. האבן הראשונה לכיוון דרום היא הגדולה באבני הבניה המוכרות לנו בארץ; אורכה 13.6 מטר, רוחבה מוערך בין 3.5 ל-4.5 מטרים וגובהה כ-3.5 מטרים; משקלה כ-570 טונות. הנדבכים שמעל "הנדבך רבא" הונחו בעת שיקום חומות הר הבית, כנראה בתקופה המוסלמית.

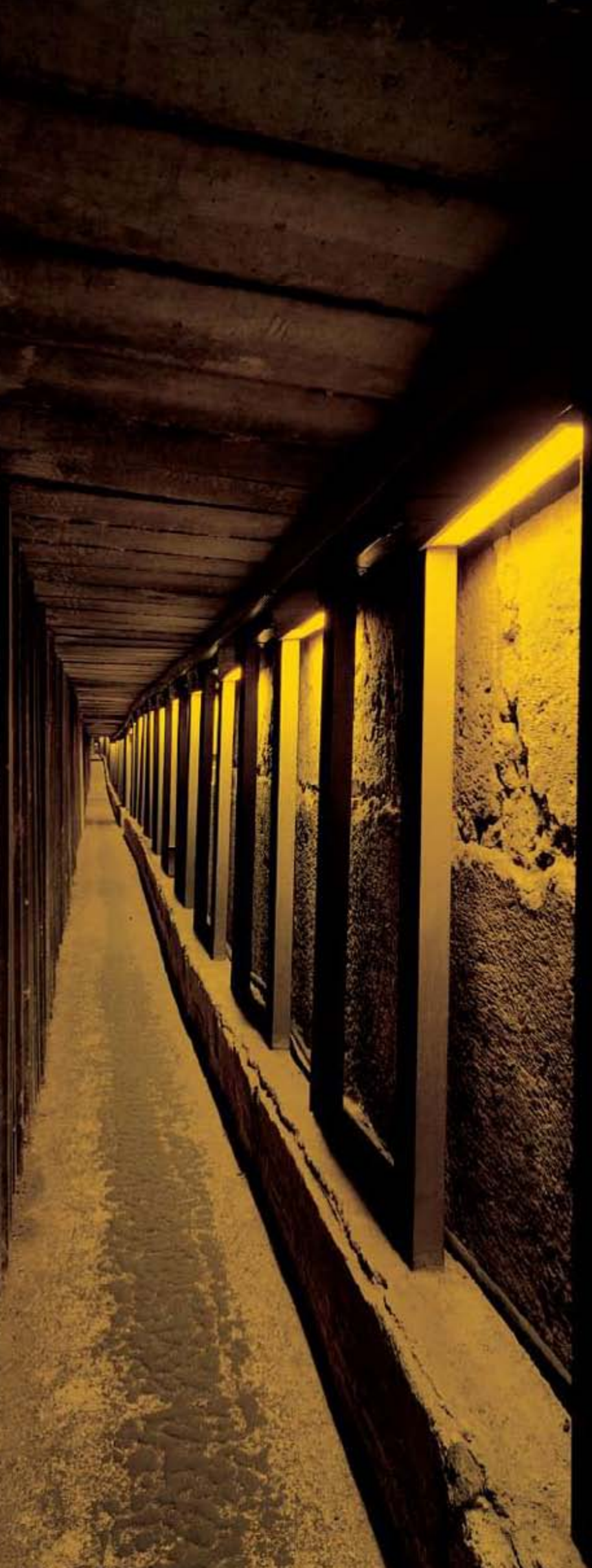

5 שער כניסה להר הבית
שער וורן, אחד מארבעת שערי הכניסה להר הבית שהיו בכותל המערבי בימי הבית השני. בתקופה המוסלמית הקדומה ד' שצ"ח - ד' תתנ"ט

(638 - 1099) שימש חלל המעבר של השער כבית הכנסת המרכזי ליהודי ירושלים. בית הכנסת נקרא בפיהם בשם "המערה" בשל מיקומו מתחת לפני רחבת הר

הבית. בית הכנסת נקבע דווקא כאן בגלל קרבת המקום לקודש הקודשים. כיום משמש חלל המעבר כבור מים גדול המספק מים לבאי הר הבית. השער נקרא על שם הארכיאולוג צ'רלס וורן שחקר אותו בשנת תרכ"ז (1867).

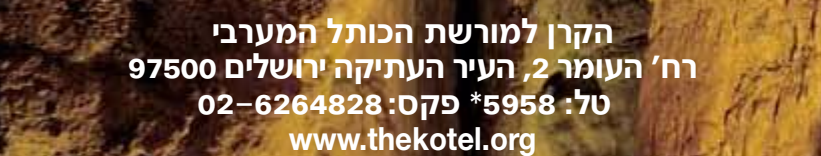

לבריאת העולם	מלחמת ששת הימים תשכ"ז 1967 מדינת ישראל	לספירה	המנדט הבריטי
5708	התקופה העות'מנית	1948	רבי יהודה הכסוד רבי יוסף קארו והרמ"א האר"י
5500	התקופה הממלוכית	1500	רבי עובדיה מברטנורא הרמב"ן הרמב"ם רבי יהודה הלוי
5000	התקופה הצלבנית	1000	רבי חזקיה רבי חזקיה
4500	התקופה	500	רבי חזקיה רבי חזקיה
4000	התקופה הביזנטית	0	רבי חזקיה רבי חזקיה
3500	התקופה הרומית	-500	רבי חזקיה רבי חזקיה
3000	בית המקדש הראשון	-1000	רבי חזקיה רבי חזקיה
2500	ההתנחלות בארץ	-1500	רבי חזקיה רבי חזקיה
2000	עם ישראל במדבר		
	ימי האבות		
	בריאת העולם		

הקדש למורשת הכותל המערבי
רח' העומר 2, העיר העתיקה ירושלים 97500
טל: 5958 *פקס: 02-6264828
www.thekotel.org

שער האשפות
רחוב הכותל המערבי
הר הבית
שער האריות
רח' השלשלת
תעלת המים החשמונאית
לשע שכם
תעלת המים החשמונאית
צריכת המים החשמונאית
צריכת המים החשמונאית

הקדש למורשת הכותל המערבי

16 התעלה וגבעת האנטוניה

התעלה מטפסת ועולה תוך שהיא מתפתלת קמעה, מימין ומשמאל מצויות גומחות טבעיות בסלע, תוצאה של פעילות גיאולוגית. התעלה נחצבה בסלע ובחלקה העליון הונחו אבנים שסגרו את התעלה. הורדוס בנה את מצודת האנטוניה בצפון הר-הבית, כיום ניתן לראות רק את בימת הסלע שעליה עמדה.

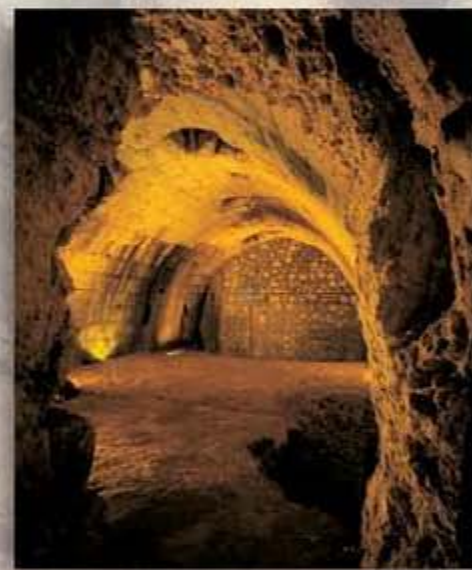
17 הסכר

ההסבר היחיד שניתן להציע לסכר זה הוא שהמהנדסים של הורדוס הקימוהו כדי לאגור מאחוריו את מי האמה, שהמשיכו לזרום גם כאשר נהרסה התעלה המקורית עקב הרחבת הר-הבית.

18 החפיר - בריכת המים

מידותיו של החפיר שהגן על מצודת האנטוניה מצפון היו: רחבו למעלה מ- 50 מ' ואורכו ממזרח למערב כ-120-200 מ'.

חפיר זה נחצב כדי להפריד את במת הסלע של האנטוניה מהמשך הרס צפונה. הורדוס החליט להוסיף ולהעמיק קטע מן החפיר וליצור בריכה. בריכה זו נקראה בשם היווני סטרותיון דהיינו עפרוני. כאמור קיבלה הבריכה את מימיה מן הקטע הצפוני של אמת המים, שנשאר שלם. הקיסר אליוס פובליוס הדריאנוס הפך את השטח שמעל החפיר הגדול לכיכר השוק על ידי בניית שני קימרונות מעל הבריכה. בריכה זו ממשיכה מעבר לקיר שמצפון לנו במנזר "האחיות ציון".

19 מערכת מדרגות

בפינה הדרומית מערבית של הבריכה ניתן לראות מערכת מדרגות, כנראה מן התקופה הרומית, המובילה לסמטת בני עזראאנמה וממנה ל"דרך שער האריות", הנמצאת מעל חלקה הדרומי של הבריכה.

20 היציאה

בצד דרום מזרח של הבריכה נחצבה מנהרה בהר שמוצאה "לדרך שער האריות".

התעלה והסכר, תצלום: מ. גולן

החפיר, תצלום: מ. גולן

המנזר "האחיות ציון", תצלום: מ. גולן

המנזר "האחיות ציון", תצלום: מ. גולן

המנזר "האחיות ציון", תצלום: מ. גולן

המנזר "האחיות ציון", תצלום: מ. גולן

A photograph of the interior of a tomb. The upper portion features a semi-circular apse constructed from large, light-colored rectangular bricks. Below the arch, the wall is made of a smoother material, possibly plaster or stone, and is punctuated by a series of small, rectangular niches or recesses. The floor is composed of dark, rectangular tiles arranged in a grid pattern. The lighting is warm and focused on the central area of the tomb.